

УДК: 338.4:004

DOI: 10.31732/2663-2209-2025-78-44-50

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ

Володимир Кузьмінський¹, Світлана Плетенецька², Валерія Ходаковська³

¹Канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: VolodimirKZ@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7069-0057>

²Канд. екон. наук, доцент кафедри економіки та фінансів, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: SvitlanaPM@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2695-0712>

³Магістрантка, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: KhodakovskaVV@krok.edu.ua

CURRENT ISSUES OF THE FUNCTIONING OF THE BANKING SYSTEM IN THE CONTEXT OF DIGITIZATION OF THE FINANCIAL SECTOR

Volodymyr Kuzminsky¹, Svitlana Pletenetska², Valeriia Khodakovska³

¹PhD, Associate Professor of the Department of Economics and Finance, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: VolodimirKZ@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7069-0057>

²PhD, Associate Professor of the Department of Economics and Finance, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: SvitlanaPM@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2695-0712>

³Graduate student, KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: KhodakovskaVV@krok.edu.ua

Анотація. У статті розглядаються актуальні питання функціонування банківської системи України в сучасних умовах, зокрема в період економічної нестабільності, викликаній як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Банківський сектор відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності держави, сприяючи збереженню довіри населення та підтримці економічного розвитку. Однак останні роки позначилися суттєвими викликами для банківської системи, серед яких політична нестабільність, військові дії, зниження рівня платоспроможності підприємств і населення, а також зростання інфляційного тиску. Дослідження спрямоване на визначення основних проблем, з якими стикається банківський сектор, аналіз регуляторної політики Національного банку України, оцінку впливу цифрових технологій на функціонування банківських установ та перспективи їх подальшого розвитку. Одним із ключових аспектів дослідження є аналіз фінансової стійкості банків та її впливу на загальну стабільність економіки. Фінансова стійкість банківської системи залежить від багатьох чинників, зокрема якості активів, ліквідності, капіталізації та рівня довіри з боку населення. Військовий конфлікт вніс суттєві корективи у функціонування банківських установ, спричинивши відтік депозитів, обмеження у кредитуванні та зростання рівня проблемних кредитів. Окрему увагу приділено аналізу регуляторних заходів Національного банку України, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків кризи та підтримку стабільності банківського сектору. Значне місце у статті відведено оцінці рівня довіри населення до банківської системи. Довіра громадян до банків є визначальним фактором їхньої активності у сфері депозитних та кредитних операцій.

Ключові слова: банківська система, фінансова стійкість, регуляторна політика, монетарна політика, кредитування, цифровізація, фінансова інклюзія, воєнний стан.

Формул: 0, рис.: 0, табл.: 1, бібл.: 16

Abstract. The article examines current issues related to the functioning of Ukraine's banking system in modern conditions, particularly during a period of economic instability caused by both internal and external factors. The banking sector plays a key role in ensuring the financial stability of the state, contributing to maintaining public trust and supporting economic development. However, recent years have been marked by significant challenges for the banking system, including political instability, military actions, a decline in the solvency of businesses and the population, as well as increasing inflationary pressure. The study aims to identify the main problems faced by the banking sector, analyze the regulatory policy of the National Bank of Ukraine, assess the impact of digital technologies on the functioning of banking institutions, and explore prospects for their further development. One of the key aspects of the study is the analysis of banks' financial stability and its impact on the overall economic stability. The financial stability of the banking system depends on various factors, including asset quality, liquidity, capitalization, and the level of public trust. The military conflict has introduced significant adjustments to the functioning of banking institutions, leading to deposit outflows, credit restrictions, and an increase in the level of non-performing loans. Special attention is given to the analysis of regulatory measures implemented by the National Bank of Ukraine to minimize the negative consequences of the crisis and maintain the stability of the banking sector. A significant part of the article is devoted to assessing the level of public trust in the banking system. Citizens' trust in banks is a crucial factor influencing their activity in the field of deposit and credit operations.

Keywords: *banking system, financial stability, regulatory policy, monetary policy, lending, digitalization, financial inclusion, martial law.*

Formulas: 0, fig.: 0, tabl.: 1, bibl.: 16

Постановка проблеми.

Функціонування банківської системи України є важливим фактором стабільності національної економіки, особливо в умовах сучасних викликів, спричинених як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. У період економічної нестабільності, викликаній глобальними кризами, військовими діями та макроекономічними коливаннями, банківський сектор стикається з низкою проблем, що загрожують його ефективності та стійкості.

Основні виклики, які потребують глибокого аналізу, включають фінансову стійкість банківських установ, кредитну активність, рівень довіри населення та бізнесу до банківської системи, вплив інфляційних процесів, а також адаптацію банків до змін у регуляторному середовищі. Окремо слід зазначити ризики, пов'язані з воєнним станом, які суттєво вплинули на роботу фінансових установ, включаючи обмеження операцій, зростання частки проблемних кредитів та зміни у поведінці вкладників.

Крім того, у світлі посилення цифровізації фінансового сектору постає питання розвитку інноваційних банківських технологій, забезпечення безпеки фінансових операцій, впровадження ефективних механізмів кіберзахисту та покращення доступу до фінансових послуг для широких верств населення.

Актуальність дослідження полягає у необхідності виявлення основних проблем, що стримують розвиток банківської системи України, оцінки її сучасного стану та розробки шляхів підвищення її стійкості й ефективності. Аналіз зазначених питань дозволить визначити ключові напрями вдосконалення банківської системи та розробити практичні рекомендації для її стабільного розвитку в сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціонування банківської системи України було предметом ґрунтовних досліджень вітчизняних

економістів. Значний внесок у вивчення цієї тематики зробили такі науковці, як Халімон (2018), Рекіанов (2013), Нагайчук (2014), Кузьмінський (2025). Попри наявність численних наукових праць, що висвітлюють різні аспекти діяльності банківських установ, питання функціонування банківської системи в умовах воєнного стану залишаються недостатньо дослідженими, що зумовлює необхідність подальшого аналізу та розробки ефективних підходів до її стабілізації.

Формулювання цілей статті.

Метою статті є аналіз актуальних питань функціонування банківської системи України в сучасних умовах, зокрема в період економічної нестабільності та воєнного стану. Дослідження інструментарію впливу НБУ на банківську систему в умовах війни та осучаснення фінансових послуг в умовах цифровізації фінансового сектору, зокрема впровадження блокчейн-технологій, штучного інтелекту та інших інноваційних рішень є складовою даної наукової проблеми.

У статті використано комплексний підхід до дослідження функціонування банківського сектору; метод аналізу та синтезу застосовано для систематизації підходів до проблеми функціонування банківської системи України в умовах війни.

Статистичний метод використано для аналізу економічних показників і тенденцій розвитку банківської системи в умовах цифровізації фінансового сектору. Сценарний аналіз застосовано для прогнозування заходів вирішення проблем банківської системи в контексті поєднання сучасних загроз та трансформаційних перетворень економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківська система функціонує на основі загальних норм поведінки учасників банківських правовідносин, а також дотримання

законодавчих вимог, що закріплюються у ключових принципах банківської діяльності. Її робота, як у стабільних умовах, так і в періоди військових конфліктів, має спиратися на правові засади та моральні орієнтири. Важливу роль у цьому процесі відіграє рівень правової свідомості учасників банківських відносин (Халімон, 2018).

До головних принципів функціонування банківської системи у воєнний період можна віднести:

- законність – ключовий і основоположний принцип банківської діяльності. В Україні, як і в інших державах, система працює відповідно до чинного законодавства, нормативно-правових актів та регламентів;

- економічна автономія – означає, що банки самостійно несуть відповідальність за результати своєї роботи. Вона включає свободу управління власними коштами, залученими фінансовими ресурсами та майном, що перебуває у їхньому розпорядженні;

- незалежність від державних органів та місцевого самоврядування – ці установи не мають права втручатися у діяльність банків, окрім випадків, передбачених законодавством. Керівники та працівники банків повинні виконувати свої функції без зовнішнього тиску;

- відповідальність за власними зобов'язаннями, що відмежована від відповідальності держави.

Банки не зобов'язані відповідати за борги держави, так само як і держава не відповідає за зобов'язання банківських установ;

- легітимність банківських операцій – всі фінансові операції здійснюються виключно на підставі відповідних ліцензій та дозволів, що отримуються банками у встановленому порядку;

- дотримання економічних нормативів, встановлених Національним банком України, що спрямовані на захист інтересів клієнтів та підтримку стабільності всієї банківської системи (Рекіанов, 2013)

- забезпечення права фізичних та юридичних осіб на вільний вибір

банківської установи; – виконання зобов'язань перед клієнтами та іншими сторонами, зокрема щодо майнових зобов'язань, таких як повернення депозитних коштів вкладникам (Нагайчук, 2014).

Ключовим аспектом стабільності банківської системи під час війни є збереження довіри клієнтів. Саме високий рівень довіри забезпечує безперерйне функціонування фінансового сектору у кризовий період. Дотримання зазначених принципів сприяє підтримці стабільності банківської сфери, гарантує виконання зобов'язань перед вкладниками та підвищує загальний рівень довіри до банківських установ, що є вирішальним у складних умовах.

На сьогодні можна стверджувати, що довіра населення України до банківської системи зберігається навіть в умовах воєнного стану. Так, за даними Ощадбанку, протягом першого місяця активного вторгнення залишок коштів на рахунках фізичних осіб зріс на 8,6 млрд грн (Ощадбанк, 2024). Завдяки активній співпраці банків з клієнтами – як фізичними, так і юридичними особами – фінансові установи продовжують своєчасно виконувати боргові зобов'язання перед вкладниками, кредиторами та акціонерами.

Зважаючи на це, можна зробити висновок, що діяльність банківської системи в період війни є критично важливою, оскільки саме банки забезпечують безперерйну платіжну інфраструктуру для населення та бізнесу. Як і в мирний час, функціонування банківської системи у воєнних умовах ґрунтується на принципах законності, економічної самостійності, відповідальності за фінансові зобов'язання, дотримання нормативів НБУ, а також забезпечення права вибору банківської установи фізичними особами.

Воєнні обставини спричинили суттєві зміни в умовах функціонування банківського сектору, проте його базові принципи залишаються незмінними. Щоб зберегти довіру громадян, Національний банк України та банківські установи

оперативно розробили й реалізували низку заходів, спрямованих на стабілізацію фінансового ринку.

Завдяки вчасним рішенням НБУ та комерційних банків у перші місяці війни вдалося мінімізувати фінансові втрати країни. Незважаючи на воєнні ризики, загальний обсяг депозитів у банківській системі продовжив зростати, а наприкінці березня було зафіксовано збільшення депозитних вкладів. Водночас частка коштів на вимогу досягла рекордного рівня. Разом із цим, через виплати заробітних плат

і зменшення доходів бізнесу відбулося скорочення корпоративних депозитів, особливо в іноземній валюті.

Повномасштабна війна також вплинула на кредитну активність. Попит на споживчі кредити серед населення знизився, однак кредитування бізнесу продовжилося завдяки державним програмам підтримки, які забезпечили підприємствам доступ до необхідного фінансування.

Розглянемо проблеми функціонування банківської системи України в умовах війни.

Таблиця 1

Проблеми функціонування банківської системи України в умовах війни

Проблеми	Характеристика
Дефіцит трудових ресурсів	Через активні бойові дії в багатьох регіонах України спостерігається масове скорочення працівників банківської сфери. Це пов'язано з фізичним знищенням інфраструктури, закриттям відділень та вимушеною міграцією кадрів. Значний відтік кваліфікованих працівників став серйозним викликом для стабільності банківського сектору.
Призупинення фінансових операцій	Війна призвела до масового «заморожування» платежів, що почалося ще на її початку. Багато установ зіткнулися із затримками виплат, що вплинуло на грошові перекази, виплату заробітної плати та фінансування гуманітарних програм. Особливо складною ситуація залишається в окупованих і деокупованих регіонах, де банківська інфраструктура зазнала значних руйнувань.
Кіберзагрози	російські хакери активно атакують банківську систему України, намагаючись дестабілізувати її роботу. Пік таких атак припав на перші місяці повномасштабного вторгнення. Водночас українські банки значно посилили системи кіберзахисту, що дозволило знизити ризики витоку даних та фінансових втрат.
Нестача готівкових коштів	У магазинах, заправних станціях та інших закладах, розташованих у зонах бойових дій та на деокупованих територіях, спостерігається проблема з нестачею готівки. Це пов'язано з ризиками мародерства та обмеженим доступом до банківської інкасації.
Блокування банківських рахунків боржників	В умовах війни система примусового стягнення заборгованостей залишилася чинною, що створило труднощі для вимушених переселенців та осіб, які втратили роботу.

Продовження Таблиці 1

Кредитні втрати	Війна призвела до масштабних втрат у банківській системі через неможливість боржників виконати свої зобов'язання. Бізнес і фізичні особи, які зазнали руйнування чи втратили джерела доходу, масово не сплачують кредити.
-----------------	---

Джерело: сформовано авторами на основі (Халімон, 2018)

Реалізація кредитного ризику є ключовим фактором, що впливає на фінансовий стан банківських установ. Однак, у воєнний період Національний банк не запроваджуватиме жорстких заходів щодо порушення вимог до ліквідності та капіталу. Крім того, після завершення війни фінансовим установам буде надано достатньо часу для відновлення стабільності.

У лютому 2022 року в Україні припинили діяльність російські банки ПАТ «Промінвестбанк» та АТ «Міжнародний резервний банк». До цього моменту вони володіли 2% чистих активів банківської системи. Внаслідок цього, до кінця березня 2022 року загальна кількість банківських установ в Україні скоротилася до 69. Це також вплинуло на зменшення активів фінансового сектору, хоча частка державних банків у загальному балансі продовжила зростати, що призвело до збільшення їхньої частки у загальних чистих активах та депозитах фізичних осіб на 1,1 в. п. та 0,4 в. п. відповідно, досягнувши 47,8% та 55,9% (НБУ, 2022).

З метою стабілізації валютного ринку НБУ запровадив низку обмежень. Зокрема, в перші дні війни курс долара США було зафіксовано на рівні 29,25 грн. Однак, починаючи з 21 липня 2022 року, офіційний курс долара до гривні було скориговано на 25%, до рівня 36,5686 грн (НБУ, 2022).

Аналізуючи банківський сектор у 2022 році, можна стверджувати про значні зміни у порівнянні з 2018 роком. Так, частка державних банків, яка наприкінці 2018 року становила 34%, у 2022 році знизилася до 27,3%. Водночас частка приватних банків у загальній структурі зросла з 14,8% до 21,9%. Однак у грошовому еквіваленті активи всіх банківських установ зросли порівняно з

2018 роком. Протягом 2021–2022 років державні банки зменшили вартість своїх активів на 15 млрд грн, ПриватБанк – на 3 млрд грн, а приватні банки – на 23 млрд грн. Найбільших втрат зазнали установи з іноземним капіталом, їхні активи скоротилися на 43 млрд грн.

Через війну українці почали більш уважно ставитися до своїх фінансових ресурсів і переносити депозити з державних банків у приватні з іноземним капіталом.

Для вирішення проблем банківської системи в умовах війни було ухвалено та реалізовано низку заходів.

1. Забезпечення стабільності фінансової системи під час війни. Національний банк України оперативно впровадив заходи, що дозволили зберегти безперебійні виплати заробітних плат, пенсій, соціальних допомог та стипендій. Зокрема, були встановлені тимчасові обмеження на зняття готівки з рахунків, заборона на видачу коштів у валюті, тимчасове припинення роботи валютного ринку та фіксація офіційного курсу іноземних валют. Завдяки цим заходам фінансова система країни зберегла відносну стабільність, що дозволяє громадянам проводити платежі, знімати готівку та підтримувати Збройні Сили України (Жирій, 2022).

2. Удосконалення ризик-менеджменту. НБУ ще з 2014 року враховував ризики ескалації конфлікту з країною агресора у своїх прогнозах. Відтоді було розроблено детальні плани дій для підтримки стійкості банківської системи. Зокрема, особлива увага приділяється захисту від кібератак, що дозволяє забезпечити безперервне функціонування фінансових операцій навіть у воєнний час. Ці заходи демонструють важливість подальшого розвитку системи управління

ризиками, яка дозволяє прогнозувати можливі загрози, оцінювати їхні наслідки та мінімізувати втрати (Прокопенко, Мирончук & Шепель, 2022).

3. Діджиталізація банківського сектору

Процес цифрової трансформації банківської сфери розпочався після реформування фінансової системи у 2014–2016 роках. Саме тоді набули популярності віддалені фінансові сервіси та дистанційне обслуговування клієнтів. У 2020 році Національний банк України оголосив про стратегію розвитку «cashless economy» — переходу до безготівкової економіки (НБУ, 2020).

Запровадженню безготівкових розрахунків сприяли законодавчі зміни щодо ідентифікації та верифікації клієнтів через систему BankID НБУ. Завдяки цій системі громадяни можуть проходити автентифікацію через застосунок «Дія», що стало особливо важливим у період війни, оскільки через неї виплачується державна допомога в межах програми «єПідтримка». Окрім цього, BankID дає змогу українцям відкривати рахунки в банках дистанційно, навіть якщо вони не мають змоги особисто відвідати відділення.

Ще однією важливою складовою цифровізації фінансового сектору є використання хмарних технологій, які забезпечують збереження критично важливих даних, навіть якщо фізична банківська інфраструктура зазнає руйнувань.

4. Розвиток безготівкових розрахунків

На початку війни багато українців стикнулися з дефіцитом готівкових коштів. Щоб вирішити цю проблему, було запроваджено можливість зняття готівки на касах супермаркетів та інших торгових точок. Проте у зонах активних бойових дій все ще виникають труднощі з доставкою готівки у відділення банків та банкомати.

Додатковою проблемою стала неможливість отримання коштів із банківських скриньок у разі закриття відділення. Ці виклики підтвердили важливість популяризації безготівкових

платежів, які залишаються стабільними навіть в умовах війни.

5. Функціонування системи електронних платежів

Безготівкові операції неможливі без надійної роботи електронної платіжної системи. Усі українські банки підключені до системи електронних платежів НБУ, що дозволяє проводити транзакції у звичайному режимі навіть під час війни.

Для підвищення стабільності цієї системи Національний банк використовує резервні ресурси, що гарантує можливість розрахунків картками по всій країні, окрім зон активних бойових дій. Також безготівкові платежі доступні за кордоном у режимі 24/7.

6. Міжнародна фінансова допомога

Фінансова стабільність банківської системи України під час війни значною мірою залежить від підтримки міжнародних партнерів. Така допомога необхідна як для бізнесу всередині країни, так і для суб'єктів господарювання за кордоном. Окрім зовнішніх джерел, важливу роль відіграють і внутрішні фінансові резерви країни.

Реалізація цих заходів дозволяє забезпечити надійність банківської системи та зберегти довіру громадян до фінансових установ.

Висновки. Функціонування банківської системи у воєнний час відіграє ключову роль, адже саме банки забезпечують стабільність платежів для населення та бізнесу. Як і в мирний період, їхня діяльність має базуватися на принципах законності, економічної самостійності, незалежності, відповідальності за власні зобов'язання, легальності банківських операцій, дотримання нормативів НБУ, а також гарантування права вибору банківської установи фізичними особами. Проте основним чинником, що визначає ефективність банківської системи, залишається збереження довіри громадян.

Під час війни банківський сектор зіткнувся з численними викликами. Дефіцит кваліфікованих кадрів, кібератаки, перевищення лімітів касових залишків,

блокування банківських рахунків, а також значні втрати за раніше наданими кредитами створили серйозні ризики для фінансової системи. Для її стабілізації та подальшого розвитку необхідно вдосконалювати систему ризик-менеджменту, активно впроваджувати цифрові технології, стимулювати безготівкові розрахунки, зміцнювати електронну платіжну інфраструктуру та залучати міжнародну підтримку. Виконання цих заходів сприятиме збереженню стабільності та довіри до банківського сектору.

Практична цінність дослідження полягає у можливості застосування отриманих результатів для відновлення банківської системи як в Україні, так і в

інших країнах, які опинилися у кризових економічних та політичних умовах.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку передбачають глибший аналіз стійкості банківської системи України в умовах тривалої економічної та політичної нестабільності, а також оцінку ефективності регуляторних заходів, що вживаються Національним банком України. Важливим напрямком є дослідження впливу цифровізації фінансового сектору, зокрема впровадження блокчейн-технологій, штучного інтелекту та інших інноваційних рішень, які можуть сприяти підвищенню надійності банківських операцій та розширенню доступу до фінансових послуг.

Література:

1. Халімон Т. М. (2018). Принципи (засади) організації та здійснення банківської діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*, 4(25), 3. URL: http://pjv.nuoua.od.ua/v4-3_2018/17.pdf
2. Про банки і банківську діяльність : Закон України №2121-III від 07.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
3. Рекіанов С. О. (2013). Сутність банківської системи України та її функції в сучасних умовах. *Наукові праці МАУП*, 2(37), 77-83. URL: https://journals.maup.com.ua/journal/37_2013/15.pdf
4. Нагайчук Н. Г. (2014). Уточнення змісту банківської діяльності: риси і принципи. *Вісник Університету банківської справи Національного Банку України*, 3(21). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1556>.
5. Кузьмінський В. & Кириличенко А. (2025). Фінансові інновації у формуванні безпеки банківських установ. *Вчені записки Університету «КРОК»*, №1(77) URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/916/915>
6. Чому українські банки стабільні навіть під час війни. (2022). URL: <https://www.oschadbank.ua>
7. Редчук Д. (2022). Як захистити свої дані і не стати легкою здобиччю для віртуальних злочинців? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/4/690011/>
8. НБУ про фінансовий стан банківської системи під час війни. (2022). URL: <https://finbalance.com.ua/news/bankivska-sistema-ukrani-popri-viynu-zumila-zbilshiti-depozitniy-i-kreditniy-portfel>
9. НБУ зафіксував офіційний курс гривні до долара США на новому рівні та вжив низку додаткових заходів для збалансування валютного ринку та підтримання стійкості економіки в умовах війни. (2022). URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nbu-zafiksuvav-ofitsiy-niy-kurs-grivni-do-dolara-ssha-na-novomu-rivni-ta-vjiv-niz-ku-dodatkovih-zahodiv-dlya-zbalansuvannya-valyutnogo-rinku-ta-pidtrimannya-stiykosti-ekonomiki-v-umovah-viy-ni>
10. Жирій К. (2022). Як банки допомагають вистояти економіці та громадянам у часи війни. URL: <https://www.unian.ua/economics/finance/yak-banki-dopomagayut-vistoyati-ekonomici-ta-gromadyanam-u-chasi-viy-ni-novini-ukrajina-11753254.html>
11. Прокопенко Н.С., Мирончук В.М., & Шепель І.В. (2022). Принципи функціонування банківської системи в умовах війни. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1556>
12. Пігулка для економіки: як cashless впливає на фінансове здоров'я України. (2020). URL: <https://www.epravda.com.ua/projects/interkassa/2020/11/4/666073/>
13. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>
14. Kuznyetsova, A. & Pogorelenko N. (2018). Assessment of the banking system financial stability based on the differential approach. *Banks and Bank Systems*, 13(3), 120-133. URL: [https://doi.org/10.21511/bbs.13\(3\).2018.12](https://doi.org/10.21511/bbs.13(3).2018.12)
15. Beltrame, F., Grassetti, L., Bertinetti, G.S., & Scip, A. (2022). Relationship lending, access to credit and entrepreneurial orientation as cornerstones of venture financing. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 17, 89-127. URL: <https://doi.org/10.1108/JSBED-07-2021-0281>
16. Bucci, D., Alberto, M., & Marsiglio, A. (2019). Financial Development and Economic Growth: Longrun Equilibrium and Transitional Dynamics. *Scottish Journal of Political Economy*, 66, 331-59. URL: <https://doi.org/10.1111/sjpe.12182>